

or anything used as an unguent or pigment; कुचते वैवर्ण्यमुपैति वर्णकम् Dk. 2. 5; एतैः पिष्टतमालवर्णकानिभैरालितमम्भोधरैः Mk. 5. 46; Bk. 19. 11; a fragrant ointment; Śi. 11. 29. -४ A bard, panegyrist. -५ Vermilion. -६ Sandal (the tree). -७ A letter, syllable. -८ A speaker; narrator (वक्ता); अपि रहसि कृतानां वाग्बिहीनोऽपि जातः सुरतविलसितानां वर्णको वर्णकोऽसौ Śi. 11. 29. -९ A model or specimen. -का (also वर्णिका) 1 A mask. -2 A paint, colour for painting. -३ Fine gold. -४ Vermilion. -५ A cloak, mantle. -कम् 1 A paint, colour, pigment. -2 Sandal. -३ A chapter, division. -४ A circle, orb.

वर्णनम्-ना [वर्ण-ल्युट्] 1 Painting. -2 Description, delineation, representation; स्वभावोक्तिस्तु डिम्भादेः स्वक्रिया-रूपवर्णनम् K. P. 10. -३ Writing. -४ A statement, an assertion. -५ Praise, commendation. (-ना only in this sense.)

वर्णनीय a. 1 To be painted or coloured. -2 To be delineated, described.

वर्णवती Turmeric.

वर्णसिः [Un. 4. 118] 1 Water. -2 A lotus.

वर्णाटः 1 A painter. -2 A singer. -३ One who maintains himself by his wife (स्त्रीकृताजीव). -४ A lover.

वर्णिः 1 Gold. -2 Fragrant ointment.

वर्णिकः = वर्णिकः q. v.

वर्णिका [वर्णा अक्षराणि लेख्यत्वेन सन्त्यस्याः ठन्] 1 The mask or dress of an actor. -2 A colour, paint. -३ Ink. -४ A pen, pencil. -५ Chalk. -Comp. -परिग्रहः the assumption of a character or mask; ततः प्रकरणनायकस्य मालती-बलभस्य माधवस्य वर्णिकापरिग्रहः कथम् Mā. 1.

वर्णित p. p. [वर्ण-क्त] 1 Painted. -2 Described, represented. -३ Extolled, praised.

वर्णिन् a. [वर्णोऽस्त्यस्य इनि] (at the end of comp.) 1 Having the colour or appearance of; एतस्यास्तौ सुतौ देव्याः कुमारौ देववर्णिनौ Rām. 2. 92. 24. -2 Belonging to the caste of. -m. 1 A painter. -2 A scribe, writer; 'वर्णा स्याल्लेखके चित्रकारेऽपि ब्रह्मचारिणि' इति मेदिनी; Mb. 12. 69. 57. -३ A religious student, a Brahmachārin q. v.; अथाह वर्णा Ku. 5. 65, 52; वर्णाश्रमाणां गुरवे स वर्णा विचक्षणः प्रस्तुतमाचक्षे R. 5. 19. -४ A person of any one of the four principal castes. -Comp. -लिङ्गिन् a. disguised as, or wearing the marks of, a religious student; स वर्णिलिङ्गी विदितः समाययौ युधिष्ठिरं द्वैतवने वनेचरः Ki. 1. 1.

वर्णिनी 1 A woman (in general). -2 A woman belonging to any one of the four principal castes. -३ Turmeric.

वर्णुः [वृ-णुः नित् Un. 3. 37] 1 The sun. -2 A river.

वर्ण्य a. 1 To be described; (often used in rhetorical works like प्रकृत or प्रस्तुत q. v.). -2 Relating to colour. -पर्यम् Saffron. -Comp. -समः a kind of sophism.

वर्तः (Usually at the end of comp.) Living, livelihood; as in कल्यवर्त q. v. -Comp. -जन्मन् m. a cloud. -तीक्ष्णम्, -लोहम् bell-metal, a kind of brass.

वर्तक a. [वृत्-ण्वल्] 1 Living, being, existing. -2 Devoted to; अभिगन्तुं स काकुत्स्थमियेष गुरुवर्तकम् Rām. 2. 98. 1. -कः 1 A quail; कौशिकं तु ततो हत्वा नरो जायति वर्तकः Mb. 13. 111. 104. -2 A horse's hoof; कर्तयन्त इवाश्वीयवर्तकै-र्ब्याममण्डलम् Śiva B. 13. 60. -कम् A sort of brass or bell-metal.

वर्तका, -की A kind of quail.

वर्तन a. [वृत्-ल्यु ल्युट् वा] 1 Abiding, living, staying, being &c. -2 Stationary. -नः A dwarf. -नी 1 A road, way. -2 Living, life. -३ Pounding, grinding. -४ Sending off, despatching. -५ A spindle. -नम् 1 Living, being. -2 Staying, abiding, residing. -३ Action, movement, mode or manner of living; स्मरसि च तदुपान्तेष्वावयो-वर्तनानि U. 1. 26; (the word may here mean 'abode or residence', also). -४ Living on, subsisting (at the end of comp.). -५ Livelihood, maintenance, subsistence; तैरेवास्य कलेः कलेवरपुषो दैनंदिनं वर्तनम् Bv. 1. 103. -६ Turning round, revolving. -७ Rolling on, moving about. -८ Appointing. -९ A means of subsistence, profession, occupation. -10 Conduct, behaviour, proceeding. -11 Wages, salary, hire. -12 Commerce, traffic. -13 A spindle. -14 A globe, ball. -15 Application of; colouring; निहितमलकवर्तनाभिताम्रम् Ki. 10. 42. -16 An oftentold word. -17 Decoction. -Comp. -विनियोगः salary, wages.

वर्तनिः [वर्तन्तेऽस्यां जनाः वृत्-निः Un. 2. 105] 1 The eastern part of India, the eastern country. -2 A hymn, praise, eulogium (स्तोत्र). -निः f. 1 A way, road; तस्मादेष एव यज्ञस्तस्य मनश्च वाक्च वर्तनी Ch. Up. 4. 16. 1. -2 The eyelashes; अधरयैर्न वर्तन्या पृथिव्यन्वायता यौः Bri. Up. 2. 2. -३ Ved. A wheel. -४ The track of a wheel.

वर्तमान a. [वृत्-शानच्] 1 Being, existing. -2 Living, being alive, contemporary; प्रथितयशसां भासकविसौमिलकवि-मिश्रादीनां प्रबन्धानतिक्रम्य वर्तमानकवेः कालिदासस्य क्रियायां कथं परिषदो बहुमानः M. 1. -३ Turning or moving round, revolving. -४ Dwelling in. -नः The present tense (in gram.); वर्तमानसामीप्ये वर्तमानवद्वा P. III. 3. 131. -नम् 1 Presence. -2 The present time. -Comp. -आक्षेपः not agreeing with the present. -कालः 1 the present tense. -2 the present time.

वर्तारुकः 1 A pool, puddle. -2 An eddy, a whirlpool. -३ A crow's nest. -४ A door-keeper. -५ N. of a river.

वर्तस n. Ved. The eyelashes.

वर्तिः, -ती f. [वृत्-इन् वा ञिप् Un. 4. 130, 135] 1 Anything wrapped round, a pad, roll. -2 An unguent, ointment, eye-salve, collyrium or any cosmetic (in the